

Funkcje i cele egzekucji sądowej

Zagadnieniu funkcji i celów, którym określone dziedziny prawa mają służyć, poświęcono w piśmiennictwie wiele uwagi odnośnie do postępowania cywilnego¹. Cenne rozważania zawierają również opracowania podejmujące problematykę istoty, zakresu i przedmiotu prawa procesowego cywilnego². Co znamienne, posługiwanie się terminami funkcji i celów na gruncie postępowania cywilnego następuje z trudnością³, tym bardziej że ustawodawca nie reguluje wprost tego zagadnienia. Pojęcia te są używane w różnych znaczeniach i kontekstach⁴, wielokrotnie bywają utożsamiane⁵, co skłania do posługiwania się nimi w kategorii określeń synonimicznych⁶. Innym razem dostrzega się i akcentuje dystynkcje między nimi⁷, co może prowadzić do wniosku, że termin „funkcja” dominuje nad terminem „cel” postępowania⁸, przy czym funkcja bywa określana przez pryzmat określonego celu postępowania. Funkcja

* Doktor habilitowany nauk prawnych, profesor w Katedrze Postępowania Cywilnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego; radca prawny; ORCID 0000-0001-8239-6827.

¹ Szerzej zob. S. Włodyka, Pojęcie postępowania cywilnego i jego rodzaje, w: J. Jodłowski (red.), Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego, Ossolineum 1974, s. 233 i n.; W. Berutowicz, Funkcje postępowania cywilnego w Polsce Ludowej, w: J. Jodłowski (red.), Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego, Ossolineum 1974, s. 7 i n.; M. Sawczuk, O celach i funkcjach postępowania cywilnego procesowego i nieprocesowego (niespornego), w: A. Marciniak (red.), Symbolae Vitoldo Broniewicz dedicatae. Księga pamiątkowa ku czci Witolda Broniewicza, Łódź 1998, s. 313 i n.; R. Kulski, Cel i funkcje postępowania cywilnego, w: K. Markiewicz, A. Torbus (red.), Postępowanie rozpoznawcze w przyszłym Kodeksie postępowania cywilnego, Warszawa 2014, s. 443; T. Zembrzuski, Kilka uwag o funkcjach egzekucji, w: H. Bednorz-Godyń, A. Marciniak (red.), Prawa wierzyciela a ochrona dłużnika. Teoria i praktyka, Warszawa 2022, s. 7 i n.

² Szerzej zob. W. Siedlecki, Przedmiot postępowania cywilnego, w: J. Jodłowski (red.), Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego, Ossolineum 1974, s. 147 i n.; Z. Resich, Istota procesu cywilnego, Warszawa 1975, s. 85 i n.

³ Zob. M. Sawczuk, Uwagi o europejskim prawie sądowym cywilnym i o odrębnościach krajowego prawa sądowego (procesowego i ustrojowego), w: M. Sawczuk (red.), Jednolitości prawa sądowego cywilnego a prawo krajowe. Materiały Sympozjum I.A.C.P.L. Lublin 22–25 sierpnia 1993, Lublin 1997, s. 201.

⁴ Szerzej zob. R. Kulski, Cel i funkcje, s. 444 i n.

⁵ Zamiast wielu zob. M. Waligórski, Proces cywilny. Funkcja i struktura, Warszawa 1947, s. 32 i n. Autor stwierdza, że „proces cywilny należy rozpatrzyć z punktu widzenia jego funkcji, czyli celów jakim ma on służyć, zasięgu jego działania i wyników, jakie może osiągnąć”.

⁶ Zob. J. Jagiela, Tymczasowa ochrona prawna w postępowaniu cywilnym, Warszawa 2007, s. 205 i n.

⁷ Zamiast wielu zob. W. Siedlecki, Przedmiot, s. 157 i n.

⁸ Zob. M. Sawczuk, O celach i funkcjach, s. 316 i n.

prawa procesowego wyraża się w działaniu całego postępowania sądowego z punktu widzenia osiągania jego celu⁹, skoro postępowanie cywilne jest działalnością celową¹⁰.

Nie przesądzając wątpliwości ogniskujących się wokół powyższych kwestii, ze względu na ograniczone ramy niniejszego opracowania można przyjąć, że funkcja jako pojęcie przeniesione na grunt prawa z innych dyscyplin i z języka potocznego¹¹ odnosi się do określonego sposobu działania pewnej całości stosownie do jej przeznaczenia i „natury”¹², ma szerszy zakres, inkorporuje pojęcie celu postępowania¹³. Wypada zaakcentować funkcję ochronną postępowania cywilnego wyrażającą się w udzieleniu ochrony określonym dobrom¹⁴, a ponadto wskazać, że celem tego postępowania *in abstracto* jest sprawdzenie zasadności roszczenia formalnego¹⁵ w postaci kompletnego i sprawiedliwego rozstrzygnięcia sprawy cywilnej w warunkach rzetelnego procesu z uwzględnieniem odpowiedniego czasu i kosztów¹⁶, względnie uzyskanie aktu ochrony prawnej zgodnego z prawem materialnym i opartego na zweryfikowanych jako prawdziwe okolicznościach faktycznych, przy poszanowaniu standardów prawa procesowego, w tym zwłaszcza statuujących model rzetelnego postępowania¹⁷.

Prowadzone w doktrynie prawa procesowego badania uzmysławiają, że określone funkcje nie mają obiektywnego charakteru, nie istnieją w oderwaniu od samego postępowania, lecz stanowią jego element, tworząc określony model postępowania¹⁸. Zasadnicze znaczenie zdaje się mieć cel, któremu służy określone postępowanie. Z tej perspektywy warto spojrzeć na funkcje i cele współczesnej egzekucji sądowej w sprawach cywilnych, postrzeganej zazwyczaj jako ostatnia faza postępowania cywilnego¹⁹, która to dziedzina jest szczególnie bliska czcigodnemu Jubilatowi panu Profesorowi *Andrzejowi Marciniakowi*. Ponadczasowe znaczenie ma wyrażone przez Szanownego Jubilata stwierdzenie, że zrozumienie charakteru prawnego postępowania egzekucyjnego, niezbędne przy rozwiązywaniu problemów tego postępowania, wymaga refleksji nad podstawowymi ideami i założeniami, które legły u podstaw kształtowania jego struktury, poszczególnych przepisów i instytucji²⁰.

⁹ Zob. R. Kulski, Cel i funkcje, s. 466 i n.

¹⁰ Szerzej zob. W. Berutowicz, Funkcja ochronna postępowania cywilnego, w: M. Jędrzejewska, T. Ereciński (red.), Studia z prawa postępowania cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci Zbigniewa Resicha, Warszawa 1985, s. 20 i n.

¹¹ Zob. Z. Resich, Istota, s. 85 i n.

¹² Zob. I. Bogucka, Funkcje prawa. Analiza pojęcia, Kraków 2000, s. 9 i n.

¹³ Por. P. Wieczorek, Funkcje postępowań egzekucyjnego i zabezpieczającego, PE 2000, Nr 7, s. 26 i n.; K. Flaga-Gieruszyńska, w: K. Flaga-Gieruszyńska (red.), System Postępowania Cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne, Warszawa 2021, s. 220 i n.

¹⁴ Szerzej zob. S. Włodyka, Pojęcie, s. 274 i n.; W. Berutowicz, Funkcje, s. 8 i n.; *tenże*, Funkcja ochronna, s. 19 i n.; M. Walasik, Analogia w prawie procesowym cywilnym, Warszawa 2013, s. 133 i n.

¹⁵ Zob. H. Trammer, Następca bezprzedmiotowości procesu cywilnego, Kraków 1950, s. 14 i n.

¹⁶ Por. R. Kulski, Cel i funkcje, s. 464 i n.

¹⁷ Zob. M. Walasik, Analogia, s. 158 i n.

¹⁸ Por. S. Włodyka, Pojęcie, s. 282 i n.

¹⁹ Zob. F. Kruszelnicki, Zarys systemu polskiego prawa egzekucyjnego i zabezpieczającego, Warszawa 1934, s. 5; T. Zembrzusi, Kilka uwag, s. 7 i n.

²⁰ Zob. A. Marciniak, Postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych, Warszawa 2005, s. 29.

Egzekucja jest zjawiskiem społecznym oraz prawnym²¹. Na przestrzeni wieków ewoluowała – dzięki postępującej ingerencji państwa²² – od postaci samosądu i zemsty²³ do złożonego instrumentarium procesowego, które pozwoliło ograniczyć i wyeliminować prawo wierzyciela do samowładnego przeprowadzenia egzekucji²⁴. Sądowe postępowanie egzekucyjne, będące współcześnie nieodłączną częścią porządku prawnego, jest sposobem przeprowadzenia egzekucji sądowej, która służy przymusowemu wykonaniu obowiązków cywilnych. Wskazanie jego funkcji wymaga uwzględnienia jego konstrukcji i dostrzeżenia celów, którym służy.

Czynione na gruncie postępowania cywilnego rozważania o jego funkcji ochronnej są adekwatne do postępowania egzekucyjnego. Egzekucja sądowa służy również uzyskiwaniu i urzeczywistnianiu różnego rodzaju aktów ochrony prawnej. *Prima facie* może się wydawać, że chodzi w tym wypadku przede wszystkim o ochronę indywidualnego interesu wierzyciela, jednak ochrona interesu ogólnego ma równie istotne znaczenie. Cały obrót prawny czerpie korzyść z tego, że podlegające urzeczywistnieniu normy mogą zostać zrealizowane²⁵. Funkcja postępowania egzekucyjnego polega na „ostatecznej realizacji skonkretyzowanej uprzednio normy prawnej o charakterze nakazującym lub zakazującym przez zastosowanie przez organy egzekucyjne środków przymusu przysługującym państwu”²⁶. Można odnieść się do zagadnienia systemowo ukształtowanej sankcji prawnej, przymusowego charakteru postępowania, a także zwrócić uwagę na podmiotowe aspekty egzekucji.

Celem egzekucji jest przymusowe zrealizowanie prawa podmiotowego²⁷, umożliwia ona realizację norm prawa materialnego²⁸. Proces jako normatywny mechanizm wykonywania wymiaru sprawiedliwości w sprawach cywilnych²⁹ musi mieć fazę egzekucyjną. Ze względu na walory jurydyczne, doniosłość, oraz praktyczną przydatność, a wręcz niezbędność egzekucja jest „niezwykłym instrumentem prawno-procesowym w skutecznej realizacji norm prawnych”³⁰. Mamy w tym wypadku do czynienia z ogółem prawnie zorganizowanych czynności związanych z egzekucją, przy dokonywaniu których centralną pozycję zajmuje komornik sądowy³¹. Na gruncie KPC wyodrębnia się dwa znaczenia postępowania egzekucyjnego³².

²¹ Zob. E. Wengerek, Pojęcie, przedmiot i przesłanki postępowania egzekucyjnego i zabezpieczającego, w: J. Jodłowski (red.), Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego, Ossolineum 1974, s. 341.

²² Zob. J. Rafacz, Dawny proces polski, Warszawa 1925, s. 200 i n.; D. Szpoper, J. Zdanowski, Egzekucja w procesie polskim – zarys historii instytucji, PE 1999, Nr 1, s. 16 i n.

²³ Por. Z. Szczurek, Egzekucja sądowa w sprawach cywilnych. Część ogólna, Sopot 2001, s. 21.

²⁴ Por. M. Allerhand, Kodeks postępowania cywilnego. Część druga. Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające, Lwów 1933, s. 2.

²⁵ Por. M. Walasik, Analogia, s. 133 i n.

²⁶ Zob. P. Wiczorek, Funkcje, s. 37. Por. K. Flaga-Gieruszynska, w: K. Flaga-Gieruszynska (red.), System, s. 221 i n.

²⁷ Zob. W. Miszeuski, Proces cywilny w zarysie. Część druga, Warszawa 1948, s. 17.

²⁸ Por. E. Wengerek, Pojęcie, s. 335.

²⁹ Zob. T. Zembrzusi, Nieważność postępowania w procesie cywilnym, Warszawa 2017, s. 152 i n.

³⁰ Por. A. Marciniak, Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych, Warszawa 2019, s. 22.

³¹ Szerzej zob. K. Korzan, Status prawny komornika w ujęciu historycznym oraz jego odpowiedzialność za powstałą szkodę na tle celu postępowania egzekucyjnego oraz krytycznego spojrzenia na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 grudnia 1993 r., PES 1995, Nr XIV, s. 6 i n.

³² Zob. W. Broniewicz, Postępowanie egzekucyjne i egzekucja w sprawach cywilnych, PiP 1980, Nr 8, s. 39 i n.; por. także, Wszczęcie i przebieg postępowania egzekucyjnego, w: E. Warzocha (red.), Współczesne tendencje rozwoju procedury cywilnej w Europie. Materiały międzynarodowej konferencji naukowej – Popowo 25–27 października 1998 r., Warszawa 1990, s. 69 i n.

W ścisłym znaczeniu – jako tzw. właściwe postępowanie egzekucyjne – oznacza ono postępowanie mające na celu przeprowadzenie egzekucji oraz dokonanie podziału sumy uzyskanej z egzekucji, natomiast w szerszym ujęciu jest łączone z całokształtem materii uregulowanej w części trzeciej ustawy procesowej³³.

Egzekucję należy postrzegać jako daleko idącą sankcję prawną stosowaną w sytuacji, w której dłużnik unika zaspokojenia roszczenia wierzyciela lub nie ma możliwości dobrowolnego spełnienia świadczenia³⁴. Jak już zaznaczono, zaspokojenie roszczeń prywatnoprawnych³⁵ jest zasadniczym celem egzekucji sądowej³⁶. Przeprowadzenie tzw. wykonania przymusowego³⁷ ma na celu uzyskanie przedmiotu dochodzonego świadczenia, czyli służy doprowadzeniu do stanu, jaki powinien zapewnić i umożliwić podmiot zobowiązany – dłużnik³⁸. Wskazuje się niekiedy w obrazowy sposób, że wierzycielowi przysługuje swoiste „roszczenie do państwa o udzielenie mu ochrony, polegającej na (...) przymuszeniu dłużnika do spełnienia obowiązku zaspokojenia roszczenia”³⁹. Idąc tym tokiem rozumowania, należy zastrzec, że roszczenie takie ma charakter publicznoprawny⁴⁰, w odróżnieniu od prywatnoprawnej natury roszczenia procesowego strony.

System prawa mający stanowić sprawne narzędzie regulacji stosunków prawnych musi być uporządkowany i wewnętrznie spójny⁴¹. Badania procesu cywilnego pod względem spełnianych funkcji z uwzględnieniem celów, do których on zmierza, pozwoliły w doktrynie wyodrębnić trzy typy procesu – proces jurysdykcyjny, egzekucyjny i zabezpieczający, jednak z perspektyw strukturalnej adekwatny jest dwupodział procesu na rozpoznawczy i wykonawczy⁴², przy czym stadium rozpoznawcze stanowi *prius*, a egzekucyjne – *posterius*⁴³. Wynik procesu jurysdykcyjnego jest określany mianem osądzenia sprawy, odnośnie do tzw. procesu egzekucyjnego chodzi jednak o „zaistnienie nowego stanu rzeczy, wywołanego dokonaniem przymusowym pewnych czynności bądź w miejsce dłużnika, bądź przez niego samego”⁴⁴.

Z powyższych względów sądowe postępowanie egzekucyjne bywa niekiedy określane mianem postępowania wykonawczego⁴⁵, co stanowi jednak pewne uproszczenie, ponieważ

³³ Por. J. Jankowski, Kryteria decydujące o pojęciu stron postępowania egzekucyjnego na tle struktury tego postępowania, *Acta Universitatis Lodzianis* 1989, *Folia Iuridica*, Nr 42, s. 38 i n.; *tenże*, Uczestnicy sądowego postępowania egzekucyjnego, *Łódź* 1992, s. 39 i n.

³⁴ Por. E. Wengerek, Problemy egzekucji sądowej w sprawach cywilnych, *NP* 1963, Nr 7–8, s. 50 i n.

³⁵ Względnie publicznoprawnych.

³⁶ Por. F. Kruszelnicki, *Zarys systemu*, s. 32.

³⁷ Zob. M. Waligórski, *Proces cywilny*, s. 109.

³⁸ Por. *tamże*, s. 45.

³⁹ Zob. F. Kruszelnicki, *Zarys systemu*, s. 7.

⁴⁰ Na temat roli i znaczenia podziału prawa na prawo publiczne i prywatne szerzej zob. J. Gudowski, Pełnomocnictwo procesowe na tle podziału prawa na prywatne i publiczne, *PPC* 2011, Nr 1, s. 7 i n.

⁴¹ Por. P. Osowy, Stosunek sądowego postępowania egzekucyjnego do innych postępowań wykonawczych na przykładzie zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej – zagadnienia wybrane, w: K. Flaga-Gieruszyńska (red.), *Iustitia est constans et perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi*. Księga jubileuszowa z okazji X-lecia Samorządu Komorniczego w Apelacji Szczecińskiej, Sopot 2016, s. 314.

⁴² Szerzej zob. M. Waligórski, *Proces cywilny*, s. 122 i n.

⁴³ Zob. E. Wengerek, *Pojęcie*, s. 336.

⁴⁴ Zob. M. Waligórski, *Proces cywilny*, s. 109.

⁴⁵ Por. P. Osowy, *Stosunek*, s. 305 i n.

pojęcie to obejmuje także pozaegzekucyjne sposoby wykonania tytułu wykonawczego⁴⁶. Postępowanie egzekucyjne – jako pojęcie węższe – wchodzi w skład postępowania wykonawczego⁴⁷, rozumianego jako akt złożony z czynności zmierzających do wprowadzenia w życie norm prawa materialnego⁴⁸. Postępowanie egzekucyjne ogranicza się do wykonania tytułu egzekucyjnego w drodze egzekucji. Podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy, którym co do zasady jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności.

Mając powyższe na względzie, można uznać, że postępowanie egzekucyjne jest niezbędnym, jednocześnie daleko sformalizowanym elementem systemu ochrony prawnej, stanowiącym „ostatnie stadium realizacji prawa do sądu”, czy też „uzupełnienie” mechanizmów postępowania rozpoznawczego⁴⁹. Realne umożliwienie urzeczywistnienia norm prawnych indywidualno-konkretnych jest warunkiem *sine qua non* funkcjonowania szeroko rozumianego prawa cywilnego, obejmującego zarówno normy prawa prywatnego, jak i immanentnie z nimi powiązane normy publicznoprawne. Egzekucja sądowa powinna spełniać założenia i uwzględniać cele, zapewniając w niezbędnym zakresie ochronę interesu prywatnego oraz publicznego⁵⁰. Należy jednak zastrzec, że od strony konstrukcyjnej nie jest ona dalszym ciągiem procesu cywilnego, skoro podstawą postępowania egzekucyjnego „obok tytułów pochodzących od sądów powszechnych, są tytuły, które pochodzą od sądów szczególnych, od sądów polubownych, władz administracyjnych, od notariuszów oraz od sądów zagranicznych”⁵¹.

Cechą wielu rodzajów postępowań sądowych, w tym zwłaszcza cywilnych, jest ich niejednolita budowa. Egzekucję sądową charakteryzuje zróżnicowanie strukturalne, które „zadomowiło się w literaturze przedmiotu oraz w orzecznictwie”⁵². Egzekucja nie ma zatem jednolitego charakteru, lecz można wyodrębnić wiele jej rodzajów⁵³. Trudności w dokonaniu kwalifikacji egzekucji wynikają z systematyki KPC⁵⁴. Ze względu na cel można wyróżnić trzy rodzaje egzekucji, tj. egzekucję świadczeń pieniężnych (art. 844–1040¹ KPC), egzekucję świadczeń niepieniężnych (art. 1041–1059 KPC) oraz egzekucję w celu zniesienia współwłasności w drodze sprzedaży publicznej⁵⁵ (art. 1066–1071 KPC)⁵⁶. W ramach poszczególnych rodzajów wyodrębnia się określone sposoby egzekucji – oznaczające przedmiot

⁴⁶ Por. A. Marciniak, Sądowe postępowanie egzekucyjne, s. 25; K. Flaga-Gieruszyńska, w: K. Flaga-Gieruszyńska (red.), System, s. 213 i n.

⁴⁷ Odmiennie zob. H. Haak, Egzekucja a wykonanie – sygnalizacja niektórych różnic, PES 1994, Nr 6, s. 45.

⁴⁸ Zob. K. Korzan, Sądowe postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych, Warszawa 1986, s. 88 i n.; J. Jankowski, Przebieg postępowania egzekucyjnego, upadłościowego i układowego. Struktura postępowań w ujęciu dynamicznym, Kraków 1999, s. 20 i n.

⁴⁹ Zob. J. Misztal-Konecka, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych, Warszawa 2019, s. 171.

⁵⁰ Por. S. Rosmarin, Wadliwe czynności egzekucyjne, PPC 1935, Nr 13–14, s. 434.

⁵¹ Zob. F. Kruszelnicki, Zarys systemu, s. 8.

⁵² Por. J. Jankowski, Przebieg, s. 24 i n.

⁵³ Szerzej zob. E. Wengerek, Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych, Warszawa 1978, s. 11 i n.

⁵⁴ Zob. J. Jankowski, Przebieg, s. 171 i n.

⁵⁵ Szerzej zob. J. Bodio, Egzekucja w celu zniesienia współwłasności nieruchomości w drodze sprzedaży publicznej, Warszawa 2021, s. 53 i n.

⁵⁶ Por. E. Wengerek, Sądowe, s. 13 i n.; A. Marciniak, Tryby postępowania dla egzekucji sądowej z nieruchomości, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego 2017, Nr 95, s. 66.

egzekucji i środek egzekucyjny⁵⁷ – ze względu na rodzaj mienia, do którego skierowana jest egzekucja⁵⁸, przy czym ich wskazanie przez wierzyciela we wniosku inicjującym postępowanie, choć wiążące dla organu egzekucyjnego, ma w zasadzie charakter fakultatywny⁵⁹. Zróżnicowanie sposobów egzekucji odnośnie do egzekucji świadczeń pieniężnych, która ma dominujący charakter, znajduje podstawę w prawnej różnorodności stosunków zobowiązaniowych oraz zróżnicowaniu mienia, z którego można prowadzić egzekucję.

Egzekucję sądową cechuje przymus będący atrybutem władzy państwowej, której rolą jest powołanie odpowiednich organów egzekucyjnych, określenie reguł postępowania, w tym sprecyzowanie mechanizmów pozwalających wyeliminować konflikty wynikające z nakładania na siebie równolegle prowadzonych egzekucji⁶⁰, oraz zapewnienie kontroli procesowej sądu nad dokonywanymi czynnościami egzekucyjnymi. Egzekucja umożliwia stosowanie przez te organy określonych środków przymusu w celu uzyskania od dłużnika należnego wierzycielowi świadczenia ustalonego w tytule wykonawczym. Stosowanie środków przymusu jest aspektem realizacji funkcji represyjnej egzekucji sądowej. Prawidłowa realizacja tej funkcji wymaga zachowania adekwatności stosowanych *ad casum* środków przymusu do celu realizowanego przez postępowanie egzekucyjne. Adekwatność ma charakter zindywidualizowany⁶¹, uwzględnia okoliczności sprawy egzekucyjnej, rodzaj składników majątku, z którego prowadzona jest egzekucja, a nawet postawy prezentowane przez podmioty, w tym zwłaszcza przez dłużnika.

Organy egzekucyjne są wyłącznymi dysponentami przymusu, a możliwość jego stosowania bywa traktowana jako element definiujący egzekucję sądową⁶². Instrumenty przymusu w egzekucji sądowej bywają nieodzowne, warunkują przywrócenie stanu poprzedniego lub przełamanie oporu dłużnika. Z tej perspektywy mamy do czynienia z daleko idącą ingerencją w sferę wolności oraz praw człowieka i obywatela, w tym zwłaszcza prawa do wolności osobistej, nietykalności, prawa własności oraz innych praw majątkowych, nienaruszalności mieszkania i miru domowego, a nawet wolności działalności gospodarczej⁶³. Korzystania z instytucji przymusu prawnego nie należy jednak postrzegać jako mechanizmu przyzwalającego na stosowanie sankcjonowanej przez prawo przemocy, lecz jako niezbędny instrument chroniący prawo⁶⁴.

Spoleczno-gospodarcze znaczenie egzekucji, zwłaszcza w odniesieniu do gospodarki wolnorynkowej, pozostaje w związku z jej wychowawczą rolą, wynikającą z kształtowania postaw obywateli w zakresie przestrzegania przepisów oraz wypełniania zobowiązań cywilnopraw-

⁵⁷ Zob. *M. Allerhand*, Kodeks, s. 82; *A. Marciniak*, Wpływ czynności stron na przedmiotowy zakres egzekucji sądowej świadczeń pieniężnych, NP 1980, Nr 11–12, s. 92; *T. Zembrzusi*, Zajęcie rzeczy w egzekucji z ruchomości, czyli tworzenie i unicestwianie węzła egzekucyjnego, w: *A. Góra-Błaszczkowska, K. Flaga-Gieruszyńska, I. Gil* (red.), Nowy model zawodu komornika sądowego i finansowania egzekucji sądowej, Sopot 2018, s. 215.

⁵⁸ Zob. *A. Marciniak*, Tryby, s. 68.

⁵⁹ Por. *I. Kunicki*, Wybór sposobu egzekucji i ustalenie majątku dłużnika w świetle projektowanych zmian Kodeksu postępowania cywilnego (druk sejmowy nr 2678), PPE 2015, Nr 5, s. 11 i n. oraz cyt. tam literatura.

⁶⁰ Szerzej zob. *A. Marciniak*, Zbieg egzekucji i zabezpieczenia w postępowaniu cywilnym, PPE 2003, Nr 9–10, s. 47 i n.

⁶¹ Por. *K. Flaga-Gieruszyńska*, w: *K. Flaga-Gieruszyńska* (red.), System, s. 223.

⁶² Zob. *E. Wengerek*, Sądowe, s. 15 i n.; *tenże*, Pojęcie, s. 339.

⁶³ Por. *A. Marciniak*, Sądowe postępowanie egzekucyjne, s. 23.

⁶⁴ Por. *H.F. Gaul*, Ochrona prawna w egzekucji w świetle podstaw konstytucyjnych i dogmatycznych, PPE 2003, Nr 1, s. 34.

nych⁶⁵. Sama perspektywa podejmowania działań i dokonywania czynności egzekucyjnych powinna skłaniać adresatów norm (dłużników) do dobrowolnego spełnienia świadczenia. Świadomość istnienia skutecznych instrumentów przymuszających do realizacji obowiązków cywilnoprawnych zapewnia poczucie bezpieczeństwa prawnego i stymuluje wzrost przekonania co do celowości poszukiwania ochrony prawnej na drodze sądowej. Szczególne znaczenie powinna mieć nieuchronność zastosowania środków przymusu państwowego, która jest jednak uwarunkowana prawidłowym zorganizowaniem systemu egzekucji sądowej.

Kodeks postępowania cywilnego obejmuje zarówno postępowanie rozpoznawcze, jak i egzekucyjne. Scalenie⁶⁶ przepisów postępowania odnoszących się do obydwu stadiów sprawy cywilnej⁶⁷, które z perspektywy historycznej⁶⁸ nie było rozwiązaniem oczywistym⁶⁹, skutkowało na przestrzeni lat powstaniem i zintensyfikowaniem swoistej procesualizacji postępowania egzekucyjnego. Zjawisko to postępowo mimo przekonania o samodzielności postępowania egzekucyjnego i potrzeby postrzegania jego zasad i instytucji niezależnie od postępowania rozpoznawczego⁷⁰, a także przeświadczenia o jego „odgraniczeniu od postępowania rozpoznawczego oraz z ustrojowo-organizacyjnym wyodrębnieniem i usamodzielnieniu organów egzekucyjnych”⁷¹. Zarówno ustawodawstwo, piśmiennictwo, jak i judykatura w szczególny sposób rozwinęły wspomnianą myśl *M. Waligórskiego* o podziale procesu na proces jurysdykcyjny i egzekucyjny, które „biegną odrębnie, ale może dojść niekiedy do wzajemnego ich zespolenia”⁷². Postępowanie wykreowane pierwotnie celem wykonywania wyroków zyskiwało z czasem charakter całościowej procedury, czerpiącej z dorobku i konstrukcji wytworzonych w postępowaniu rozpoznawczym. Obserwujemy daleko idące i postępujące rozbudowywanie mechanizmów i instytucji prawa procesowego egzekucyjnego⁷³. Zjawisko to jest w znacznej mierze efektem dążenia do zapewnienia kompleksowej ochrony praw wszystkich podmiotów zaangażowanych bezpośrednio lub pośrednio w przebieg postępowania egzekucyjnego. Postrzeganie egzekucji jako swoistego procesu egzekucyjnego nie jest jed-

⁶⁵ Por. *A. Marciniak*, Sądowe postępowanie egzekucyjne, s. 26.

⁶⁶ Wzorem ustawodawstwa niemieckiego.

⁶⁷ Kodyfikacja postępowania egzekucyjnego została dokonana w 1932 r. Regulacje te zostały włączone do Kodeksu postępowania cywilnego z 29.11.1930 r. (Dz.U. Nr 83, poz. 652 ze zm.), tworząc jego część składową. Kodeks w tym kształcie obowiązywał od 1.1.1933 r.

⁶⁸ Pierwotnie, wzorem ustawodawstwa austriackiego, przewidywano umiejscowienie regulacji postępowania rozpoznawczego i egzekucyjnego w osobnych aktach prawnych.

⁶⁹ Kodyfikacja postępowania egzekucyjnego napotykała zasadnicze trudności ze względu na daleko idące różnicowanie porządków prawnych państw zaborczych oraz niejasności i wątpliwości powstające na tle prób ujednoczenia rozwiązań prawnych. Szerzej zob. *M. Waligórski*, Proces cywilny, s. 17 i n.

⁷⁰ Zob. *E. Wengerek*, Pojęcie, s. 364 i n.

⁷¹ Zob. *A. Marciniak*, Sądowe postępowanie egzekucyjne, s. 23.

⁷² Zob. *M. Waligórski*, Proces cywilny, s. 46.

⁷³ Czego doskonałym przykładem jest instytucja skargi na czynności komornika. Szerzej zob. *H. Pietrkowski*, Skarga na czynności komornika po zmianach przepisów kodeksu postępowania cywilnego dokonanych w latach 2004–2015, PPC 2016, Nr 3, s. 477 i n.; *G. Julke*, Skarga na czynności komornika po zmianach przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, w: *A. Marciniak* (red.), Sądowe postępowanie egzekucyjne. Zasadnicze kierunki zmian z 2016 roku, Sopot 2017, s. 281 i n.; *A. Cudak*, Zmiany w przepisach o skardze na czynności komornika obowiązujące od 1 stycznia 2019 r., w: *A. Marciniak* (red.), Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych, Sopot 2018, s. 551 i n.; *R. Kulski*, Nowy kształt postępowania ze skargi na czynności komornika, w: *J. Jagiela* (red.), Sądowe postępowanie egzekucyjne. Nowe wyzwania i perspektywy, Warszawa 2020, s. 83 i n.

nak uzasadnione ani pożądane. Organy egzekucyjne nie wykonują i nie powinny wykonywać funkcji jurysdykcyjnych, a ich działania muszą podlegać rozbudowanej wielopoziomowej⁷⁴ kontroli i nadzorowi⁷⁵.

Cele egzekucji sądowej należy rozważać również z perspektywy podmiotowej. Funkcjonowanie systemu egzekucji sądowej zakłada istnienie potencjalnej kolizji wartości oraz przeciwstawnych interesów stron. Z jednej strony niezbędne jest stworzenie efektywnego i sprawnego systemu zaspokajania roszczeń, z drugiej zachodzi ryzyko i obawa naruszania praw zarówno dłużnika, jak i podmiotów trzecich. Holistyczne spojrzenie na egzekucję wymaga uwzględnienia zarówno interesów wierzyciela, jak i dłużnika⁷⁶. Zapewnienie należytej ochrony prawnej wszystkich podmiotów zaangażowanych i zainteresowanych bezpośrednio lub jedynie pośrednio wynikiem postępowania wymaga uwzględniania przeciwstawnych niekiedy oczekiwań i wartości. Powstaje pytanie, czy obowiązujące przepisy regulujące postępowanie egzekucyjne, zarówno w ujęciu proceduralnym, jak i ustrojowym⁷⁷, w optymalny sposób akcentują cele i funkcje egzekucji sądowej.

Nie ulega wątpliwości, że tzw. wykonanie przymusowe kryje w sobie możliwość oraz niebezpieczeństwo nieuzasadnionego i niesłusznego urzeczywistnienia roszczeń⁷⁸. Postrzeganie egzekucji sądowej nie może zatem abstrahować od negatywnych następstw, które wiążą się ze stosowaniem jej instrumentów, w tym następstw o charakterze społecznym i życiowym. Dokonywanie czynności egzekucyjnych, w tym zwłaszcza dokonywanie zajęcia i spieniężenia składników majątkowych może być źródłem ludzkich dramatów i tragedii, co jest nieakceptowalne w sytuacji, w której postępowanie miałooby być dotknięte uchybieniami i wadliwościami. W doktrynie akcentuje się potrzebę wyrażenia w przepisach prawa egzekucyjnego „humanizmu właściwego prawu cywilnemu procesowemu” przez zapewnienie ochrony przed bezprawną lub zbyt uciążliwą egzekucją⁷⁹, a także wskazuje się na obowiązywanie zasady poszanowania godności człowieka⁸⁰. Z negatywną oceną spotykają się wszelkie zachowania i działania noszące znamiona tzw. szykanowania dłużnika⁸¹. Mając na względzie rolę i znacze-

⁷⁴ Zob. R. Reimer, w: R. Reimer (red.), Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz, Warszawa 2019, s. 473.

⁷⁵ Szerzej zob. A. Marciniak, Nadzór judykacyjny nad czynnościami komornika, PPE 2006, Nr 11, s. 13 i n.; H. Pietrzowski, Nadzór sądu nad czynnościami komornika po zmianach wprowadzonych ustawą z dnia 22 marca 2018 r., o komornikach sądowych, PS 2019, Nr 6, s. 36 i n.; T. Zembrzusi, Zarządzenia sądu z urzędu a odpowiedzialność odszkodowawcza komornika sądowego i Skarbu Państwa, w: J. Jagiela (red.), Sądowe postępowanie egzekucyjne. Nowe wyzwania i perspektywy, Warszawa 2020, s. 123 i n.

⁷⁶ Zob. J. Misztal-Konecka, Postępowanie, s. 172.

⁷⁷ Z uwzględnieniem zmian wprowadzonych KomSądU.

⁷⁸ Por. M. Waligórski, Proces cywilny, s. 114 i n.

⁷⁹ Zob. W. Siedlecki, Realizacja ochrony cywilnoprawnej jednostki w postępowaniu egzekucyjnym, ZNUJ 1979, Nr 85, s. 70 i n. Por. M. Muliński, Zasada nieobciążania ponad potrzebę strony bierniej postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego, Sopot 2017, s. 183 i n.

⁸⁰ Zob. Z. Szczurek, Potrzeba odwoływania się w postępowaniu egzekucyjnym do zasad postępowania egzekucyjnego, w: Z. Szczurek, G. Sikorski (red.), Cechą sprawiedliwości jest nie krzywdzić ludzi. Księga pamiątkowa ku czci Zenona Knypla, Sopot 2017, s. 73 i n. Por. A. Zieliński, Pojmowanie godności ludzkiej w świetle praw ekonomicznych i socjalnych, w: Godność człowieka a prawa ekonomiczne i socjalne. Księga jubileuszowa wydana w piętnastą rocznicę ustanowienia Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2003, s. 47 i n.

⁸¹ Szerzej zob. P. Ryłski, Wnioski wierzyciela złożone „w celu szykanowania dłużnika” (art. 801 § 2 i 3 KPC), w: J. Jagiela (red.), Sądowe postępowanie egzekucyjne. Nowe wyzwania i perspektywy, Warszawa 2020, s. 123 i n.; K. Flaga-Gieruszyńska, Przeciwdziałanie nadmiernej uciążliwości egzekucji i szykanowaniu dłużnika w świetle postanowień

nie interesu publicznego w postępowaniu egzekucyjnym, wymagane jest zapewnienie wszystkim podmiotom ochrony przed „zupelnym ogołoceniem z majątku, z naruszeniem przepisów ochronnych”⁸². Niezbędne jest uwzględnienie perspektywy dłużnika przez pozostawienie mu niezbędnych do egzystencji środków⁸³. Z powyższych względów możliwość korzystania ze środków przymusu i dokonywania czynności egzekucyjnych muszą być ściśle określone, ustawowo doprecyzowane, wolne od uznaniowości i nie podlegać wykładni rozszerzającej ani analogii. Ochrona dłużnika nie powinna jednak przekształcać egzekucji w postępowanie nierespektujące równości stron i innych zasad postępowania cywilnego⁸⁴, a sąd w podmiot pełniący w tym postępowaniu funkcje opiekuńcze i paternalistyczne.

Egzekucja sądowa powinna uwzględniać perspektywę wierzyciela, który w stadium rozpoznawczym sprawy cywilnej uzyskuje tytuł egzekucyjny, następnie przekształcony w drodze postępowania klauzulowego⁸⁵ w tytuł wykonawczy. Co więcej, podkreślenia wymaga wyrażona przez *K. Korzonka* myśl, że „przepisy o egzekucji mają w pierwszym rzędzie i przede wszystkim na oku interes wierzyciela, co zresztą jest samo przez się zrozumiałe”⁸⁶. Przeprowadzenie postępowania umożliwi ochronę oraz respektowanie sytuacji prawnej ustalonej lub ukształtowanej prawomocnym orzeczeniem sądu lub innym adekwatnym aktem, a zaspokojenie interesu wierzyciela następuje przez „pewne przekształcenie świata zewnętrznego, w zależności od celu, jaki w konkretnym przypadku egzekucja ma osiągnąć”⁸⁷, tj. od charakteru obowiązku dłużnika, jaki ma być przez niego spełniony. Współcześnie nie powinno budzić wątpliwości, że obowiązek ciążyący na władzy publicznej polega na należyтым działaniu i udzielaniu pomocy wierzycielowi w podejmowanych przez niego krokach mających na celu wyegzekwowanie orzeczenia wydanego na jego korzyść⁸⁸.

Spojrzenie przez pryzmat funkcji i celu postępowania egzekucyjnego skłania do wyrażenia przekonania, że obowiązki państwa w zakresie realizacji gwarancji prawa do sądu w sposób jednoznaczny przemawiają za preferowaniem interesów wierzyciela. Co więcej, zarówno działania ustawodawcze, jak i wykładnia przepisów postępowania powinny mieć na celu zagwarantowanie ochrony praw tego podmiotu. Tymczasem dokonywane w ostatnim okresie

Kodeksu postępowania cywilnego, w: *H. Bednorz-Godyń, A. Marciniak* (red.), *Prawa wierzyciela a ochrona dłużnika. Teoria i praktyka*, Warszawa 2022, s. 108 i n.

⁸² Zob. *S. Rosmarin*, *Wadliwe czynności*, s. 434.

⁸³ Szerzej zob. *A. Marciniak*, *Ograniczenia egzekucji sądowej*, Łódź 1986, s. 1 i n.; *K. Flaga-Gieruszyńska*, *Wybrane wyłączenia przedmiotowe spod egzekucji sądowej*, w: *K. Flaga-Gieruszyńska, I. Gil, A. Góra-Błaszczkowska* (red.), *Współczesny model egzekucji sądowej i postępowania egzekucyjnego*, Sopot 2017, s. 43 i n.; *J. Jagiela*, *Ewolucja ograniczeń egzekucji sądowej w prawie polskim*, w: *H. Bednorz-Godyń, A. Marciniak* (red.), *Prawa wierzyciela a ochrona dłużnika. Teoria i praktyka*, Warszawa 2022, s. 65 i n.; por. *A. Marciniak*, *Sądowe postępowanie egzekucyjne*, s. 26.

⁸⁴ Szerzej zob. *J. Gudowski*, *O kilku naczelnych zasadach procesu cywilnego – wczoraj, dziś, jutro*, w: *Prawo prywatne czasu przemian. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Sołtysińskiemu*, Poznań 2005, s. 1030 i n.; *A. Jakubecki, O. Marcewicz-Kochnio*, *Zasada równości stron w postępowaniu egzekucyjnym*, w: *H. Bednorz-Godyń, A. Marciniak* (red.), *Prawa wierzyciela a ochrona dłużnika. Teoria i praktyka*, Warszawa 2022, s. 17 i n. Por. *R. Flejszar*, *Zasada dyspozycyjności w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, w: *H. Bednorz-Godyń, A. Marciniak* (red.), *Prawa wierzyciela a ochrona dłużnika. Teoria i praktyka*, Warszawa 2022, s. 43 i n.

⁸⁵ Szerzej zob. *J. Jankowski*, *Przebieg*, s. 23 i n.; *M. Muliński*, *Postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności krajowemu tytułowi egzekucyjnemu*, Warszawa 2005, s. 89 i n.

⁸⁶ Zob. *K. Korzonek*, *Ochrona dłużnika przeciw egzekucji*, *Głos Prawa* 1936, Nr 10–12, s. 462.

⁸⁷ Zob. *M. Waligórski*, *Proces cywilny*, s. 47.

⁸⁸ Zob. wyr. ETPCz z 3.5.2011 r., skarga Nr 6854/07, *Helena Apanasewicz przeciwko Polsce*, *Legalis*. Por. uzasadnienie uchw. SN z 7.2.1997 r., III CZP 1/97, OSNC 1997, Nr 8, poz. 98.

przeobrażenia egzekucji sądowej⁸⁹ prowadzą do niepokojącej konkluzji, że ustawodawca wyraźnie preferuje i wzmacnia, niekiedy w sposób wątpliwy i nieuzasadniony, pozycję procesową dłużnika⁹⁰. Niepokój wzbudza diagnoza *M. Romańskiej* wskazująca na niebezpieczną społecznie tendencję do udzielania silniejszej ochrony tym, którzy uchylają się od wykonania obowiązku spełnienia świadczenia, niż ich wierzycielom⁹¹. Obserwacja całokształtu rozwiązań ustawowych oraz postępującej ewolucji instytucji charakterystycznych dla stadium wykonawczego sprawy cywilnej aktualizują wyrażane przed laty obawy *K. Korzana*, że „fetyszyzacja zasady ochrony dłużnika” może prowadzić do obniżenia efektywności egzekucji sądowej⁹², a ponadto koliduje z funkcjami i celem egzekucji sądowej.

Zaliczanie szybkości i sprawności postępowania do rangi celu egzekucji sądowej może budzić wątpliwości. Co więcej, wartości tych nie odnosi się ani nie łączy z licznymi zasadami postępowania egzekucyjnego⁹³. Skuteczność sądowej ochrony wierzyciela warunkuje jednak realizację tychże zasad⁹⁴. Można zatem podpisać się pod niedocenianym niekiedy twierdzeniem, że główną cechą postępowania egzekucyjnego powinna być jego sprawność i szybkość⁹⁵. Sprawność egzekucji sądowej powinna być postrzegana jako element efektywnego wymiaru sprawiedliwości. Uprawnienie do zaspokojenia roszczenia w drodze egzekucji obejmuje prawo do wykonania orzeczenia sądowego w rozsądnym terminie, skoro norma z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP gwarantująca każdemu prawo do rozpoznania sprawy bez zbędnej zwłoki jest w pełni adekwatna do stadium egzekucyjnego sprawy cywilnej⁹⁶. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego trafnie akcentowano, że powinnością ustawodawcy jest stworzenie normatywnej sytuacji, w której zapewnione jest nie tylko prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, lecz także możliwość wykonania wyroku⁹⁷. Przewlekłość

⁸⁹ Przepisy postępowania egzekucyjnego podlegały daleko idącym zmianom dokonanych m.in. KosztKomU, KomSądU, ustawą z 5.7.2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 170) oraz ustawą z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r. poz. 1469 ze zm.).

⁹⁰ Zob. *M. Jabłoński*, Konstytucyjność zmian w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego wprowadzonych ustawą z 22.3.2018 r. o komornikach sądowych, w: *J. Jagiela* (red.), Sądowe postępowanie egzekucyjne. Nowe wyzwania i perspektywy, Warszawa 2020, s. 55; *A. Torbus*, Uwzględnianie przez komornika upływu biegu terminu przedawnienia roszczenia, w: *R. Flejszar* (red.), Sądowe postępowanie egzekucyjne. Nowe rozwiązania prawne, Sopot 2020, s. 87 i n.; *M. Romańska*, Badanie okoliczności materialnoprawnych w postępowaniu klauzulowym i egzekucyjnym, w: *M. Dziurda, T. Zembrzowski* (red.), Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego – konsekwencje zmian, Warszawa 2021 s. 489 i n.; *Z. Woźniak*, Badanie przedawnienia roszczenia w postępowaniu egzekucyjnym, w: *M. Dziurda, T. Zembrzowski* (red.), Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego – konsekwencje zmian, Warszawa 2021, s. 517 i n.

⁹¹ Zob. *M. Romańska*, Badanie, s. 515 i n.

⁹² Zob. *K. Korzan*, Status prawny komornika, s. 10.

⁹³ Szerzej zob. *A. Marciniak*, Sądowe postępowanie egzekucyjne, s. 40 i n.; *Z. Szczurek*, Potrzeba, s. 75 i n.; por. *P. Pogonowski*, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne, Warszawa 2007, s. 111 i n.

⁹⁴ Por. *Z. Szczurek*, Stosowanie zasad naczelnych postępowania cywilnego w sądowym postępowaniu egzekucyjnych, PPE 2008, Nr 1–2, s. 35 i n.

⁹⁵ Zob. *M. Allerhand*, Egzekucja sądowa. Część ogólna. Stenogram wykładów, Lwów 1929, s. 92 i n.; *E. Wengerek*, Sądowa egzekucja – studium na tle projektu k.p.c. PRL, Annales UMCS 1957, Nr 4, s. 65 i n.

⁹⁶ Zob. *F. Zedler*, Sądowe postępowanie egzekucyjne w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego w latach 1985–2008, w: *T. Ereciński, K. Weitz* (red.), Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego a Kodeks postępowania cywilnego. Materiały Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego. Serock k. Warszawy 24–26 września 2009 r., Warszawa 2010, s. 245.

⁹⁷ Zob. wyr. TK z 24.2.2003 r., K 28/02, OTK-A 2003, Nr 2, poz. 13; wyr. TK z 27.5.2008 r., P 59/07, OTK-A 2008, Nr 4, poz. 64.

postępowania egzekucyjnego jest równie negatywnie oceniana i penalizowana, jak w wypadku postępowania rozpoznawczego⁹⁸.

Znaczenie efektywnej egzekucji bywa marginalizowane, lecz jest immanentną, konieczną „częścią składową szeroko rzetelnego procesu”, a „gwarancja szybkiego wykonania orzeczenia jest kwintesencją sprawiedliwości”⁹⁹. Uwagi te uprawniają nawet do formułowania tezy, że zasada sprawnej egzekucji nie tylko zasługuje na wyartykułowanie, jako zasada realizująca w pełni interes wierzyciela, lecz stanowi istotę prawa do sądu¹⁰⁰. Z drugiej strony należy mieć na względzie, że ani najlepsze rozwiązania normatywne, ani najsprawniej działające organy egzekucyjne nie są w stanie uczynić wypłacalnym niemającego majątku dłużnika, zaś skuteczność egzekucji świadczeń pieniężnych w wielu wypadkach zależy w istocie od kreatywności i zapobiegliwości wierzyciela wykazywanej już na etapie nawiązywania relacji cywilnoprawnych z kontrahentami¹⁰¹.

W podsumowaniu powyższych uwag wypada stwierdzić, że postępowanie egzekucyjne pełni funkcję ochronną nieograniczającą się do aspektu indywidualnego i interesów wierzyciela, lecz widoczny jest także aspekt ogólny o charakterze społecznym, przejawiający się w budowaniu i wzmacnianiu poczucia bezpieczeństwa prawnego. Celem egzekucji sądowej jest przymusowe zaspokojenie świadczenia określonego w tytule wykonawczym z uwzględnieniem odpowiedniego i adekwatnego czasu oraz generowanych kosztów postępowania. Zakończona wymaga element sprawności i szybkości egzekucji sądowej. Jego znaczenie jest niepomniernie większe niż na tle postępowania rozpoznawczego, którego funkcje i cele bywają zazwyczaj utożsamiane z postępowaniem cywilnym w ogólności, co prowadzi z kolei do zagubienia i niedoceniaenia odmienności charakteryzujących postępowanie i czynności dokonywanych w ostatnim stadium sprawy cywilnej.

Struktura całego postępowania egzekucyjnego, jak i tworzących je poszczególnych instytucji jest uzależniona od spełnianych funkcji. Dostrzeganie i uświadamianie istnienia określonych funkcji i celów postępowania sądowego warunkuje skuteczność dokonywania przekształceń i przebudowy danej dziedziny prawa. Skuteczność i sukces wielu reform prawa procesowego były możliwe dzięki pogłębionej refleksji w przedmiotowym zakresie¹⁰². Niedoceniaenie, a niekiedy wręcz pomijanie znaczenia funkcji i celów nieuchronnie grozi powstawaniem oraz nawarstwianiem niespójności, sprzeczności i kreowaniem rozwiązań, które w postępowaniu egzekucyjnym mogą budzić zasadnicze wątpliwości o charakterze ustrojowym lub nawet konstytucyjnym¹⁰³.

⁹⁸ Odnośnie do skargi na przewlekłość postępowania egzekucyjnego zob. *M. Krakowiak*, Charakter prawny skargi o stwierdzenie przewlekłości postępowania cywilnego, *MoP* 2007, Nr 15, s. 834 i n.; *M. Bialecki*, Skarga na przewlekłość postępowania egzekucyjnego, w: *Współczesny model egzekucji sądowej i postępowania egzekucyjnego*, Sopot 2017, s. 309 i n.

⁹⁹ Zob. *A. Łazarzka*, *Rzetelny proces cywilny*, Warszawa 2012, s. 308 i n.

¹⁰⁰ Zob. *J. Derlatka*, Zasada sprawnej egzekucji sądowej jako element efektywnego wymiaru sprawiedliwości, *Zeszyty Naukowe KUL* 2017, Nr 3, s. 119 i n.

¹⁰¹ Zob. *M. Romańska*, *Badanie*, s. 489 i n.

¹⁰² Por. *R. Kulski*, *Cel i funkcje*, s. 443 i n.

¹⁰³ Szerzej zob. *M. Jabłoński*, *Konstytucyjność zmian*, s. 33 i n.